

RŮZNÉ.

*Zpráva o činnosti Československého vědeckého ústavu vojenského za r. 1920.**

Československý vědecký ústav vojenský ukončil první rok své činnosti. Podává přehled vykonané práce. Víme, že činnost Vědeckého ústavu vojenského nedosáhla dosud takového rozmachu, jakého dosíci bylo našim úmyslem. Počátky každé nové vědecké instituce bývají neutešené a zdržují vlastní práci. Tím pochopitelnější jsou obtížné začátky vědeckého ústavu v armádě, která se teprve buduje, a to v dobách dokonce ještě neklidných.

Vytvoření Vědeckého ústavu vojenského jest radostným úkazem duševní práce naší mladé armády. Armáda hlásí se sama ke kulturní práci ve státu, dokumentuje, že svou hřivnou chce přispěti ku práci pro kulturní vývoj našeho národa a že chce býti vážnou složkou našeho kulturního života.

Idea, která vedla k založení Vědeckého ústavu vojenského, jehož úkoly jsou veliké a odpovědné, tkvěla v pevném přesvědčení, že ne početnost, ale vnitřní hodnota činí armádu

* Výroční zpráva vyšla tiskem a zasilá se zdarma každému, kdo o ni požádá.

silnou, hrdou, nepoddajnou a slavnou, a že pouze vnitřní silou se svou kulturní a mravní zdatností zaujme čestné místo v národě i v řadách armád kulturních států světa.

Nejsme více armádou v cizích službách. Jsme vojskem národním, obranou státu. To si musí náš národ jasně uvědomit. Musí dávat armádě také prostředky, kterých ku svému plnému životu a vývoji nutně potřebuje.

A jako národ má své povinnosti k armádě, tak i armáda jest si plně vědoma svých povinností ke státu. Byli jsme si vědomi důležitosti a odpovědnosti kroku, když jsme zakládali Vědecký ústav vojenský. Jeho založením chtěli jsme proklamovati, že armáda chce společně s národem pracovati pro blaho státu, pro štěstí a blaho přítomných i budoucích. Tisíce příslušníků armády hlásí se ke kulturní práci ve prospěch národa. Tisíce lidí, jejichž srdce jsou prochnuta jedinou ideou, ideou obrany státu. Založením Vědeckého ústavu vojenského naše armáda dokázala činem, že jest ochotna nejen pro vlast bojovati a umírat, ale i pro vlast žiti a pracovati.

Naším učitelem jest světová válka. Viděli jsme, kterak pronikavě zasáhla do národního, politického, kulturního, hospodářského a sociálního ústrojí celého národa. Otevřela nám nové obzory a položila nám nové palčivé otázky a těžké úkoly, na nichž pracovati musí všechny jasné hlavy a všechna dobrá srdce celého národa. Tim jest dán druhý úkol Vědeckého ústavu vojenského.

Třetí úkol dán jest slovy našeho presidenta, který řekl, že naše armáda má býti pokračováním školou života. Cílem jejím jest, aby doplnila školské vzdělání vojínovo a aby se mladí vojíní vraceli do života občanského jako dobří občané a dobří lidé, aby zjemnila jejich nitro a v duši jejich založila zdravé přesvědčení politické a zdravý světový názor, který by je vedl k práci na prospěch rodiny, obce a celé republiky. Jak vychovává své vojsko, takový bude i celý národ a naše budoucí generace.

Tim jest dán program Vědeckého ústavu vojenského.

Ukolem jeho tedy jest:

1. vybudovati základy českého vojenského písemnictví, pěstování vědy vojenské vůbec, podporovati vědecké studium vojenské i všechny snahy toho druhu a rozšířiti zájem o vědy vojenské v nejširších vrstvách občanstva;

2. pracovati na povznesení mravní a kulturní úrovně československého vojska;

3. pracovati na zřízení československého vojenského musea.

Tato práce vědecká a osvětová jest vlastním programem našim.

Rok činnosti Vědeckého ústavu vojenského vykazuje utěšený a mohutný rozmach kulturní práce naší armády.

I.

Jedním z nejdůležitějších úkolů Vědeckého ústavu vojenského jest vytvoření československého vojenského musea.*

II. Vystoupení československého vojska na VII. všesokolském sletu.

Činným účastníkem VII. všesokolského sletu bylo též naše vojsko. Před tisíci diváků byla proklamována těsná spojitost Sokolství s národním vojskem. Vystoupení vojska ukázalo, že sokolská tradice přenesena jest do života naší armády. Sblížila naše vojsko s lidem. Lid náš naučil se znáti svou armádu a své vojsko; bylo toho též třeba, aby vyvráceny byly různé předsudky. V tom spočíval veliký význam tohoto vystoupení.

Pěčí Čs. vědeckého ústavu vojenského za pomoci známého odborníka v husitském válečnictví p. Hanuše Kuffnera podalo československé vojsko ve dnech sletových na sletišti ukázky slavného husitského válečnictví a taktiky Jana Žižky z Trocnova slavné paměti. Ideou předvedených obrazů bylo ukázati, jak Žižka za slavného svého ústupu z Uher tváří v tvář nepříteli unikl r. 1423 do Jablonického průsmyku a jak za nejobtížnějších poměrů vypravil vojsko z horské soutěsky.

Pro omezené prostředky nebylo lze provésti skutečné boje v aréně a nebylo též lze obleci vojska do historického kroje. Vojsko bylo oblečeno v nynějších polních uniformách, pouze vozy a zbraně byly přizpůsobeny minulosti.

Předvedené výkony nechtěly podati rušný obraz našeho slavného husitského válečnictví, nýbrž schematicky ukázati taktiku Jana Žižky. Provedení bylo bezvadné a ukázněné. Byla to důstojná vzpomínka na doby slavného českého válečnictví před pěti sty lety, hold československého vojska naší minulosti a geniálnímu válečníku trocnovskému.

Čs. vědecký ústav vojenský vydal při této příležitosti informační brožurku od p. Hanuše Kuffnera „Husitské vojsko“, v níž jsou předvedené ukázky Žižkova válečného umění vysvětleny.

III. Soutěž na spisy o dějinách československých legií.

Československý ústav vojenský vypsál veřejnou soutěž, a to:

1. Na nejlepší spis, který by obsahoval stručné, přehledné a kritické dějiny činnosti a působení československých vojsk zahraničních ve Francii a Itálii, buď v celku nebo jednotlivě, od prvního jejich vzniku až po čas jejich návratu do vlasti, a ustanovena:

první cena v částce 2000 korun,

druhá cena v částce 1000 korun.

* O vojenském museu viz podrobnou stať ve „Vojenských Rozhledech“, roč. I., str. 351 nsl.

Lhůta dodací končí se dne 31. května r. 1922 o 6. hod. večer. Vyhlášení cen stane se u výročí samostatnosti Čs. republiky 28. října 1921.

2. Na nejlepší spis, který by obsahoval stručné, přehledné a kritické dějiny činnosti a působení československých vojsk zahraničních v Rusku, buď v celku nebo jednotlivě, od prvního jejich vzniku až po čas jejich návratu do vlasti, a ustanovena:

první cena v částce 4000 korun,
druhá cena v částce 1000 korun.

Lhůta dodací končí se dne 31. května 1922 o 6. hod. večer. Vyhlášení cen stane se u výročí samostatnosti Čs. republiky dne 28. října 1922.

Blíže informace sdělí kancelář Čs. vědeckého ústavu vojenského.

IV. Soupis vojenských písní.

Čs. vědecký ústav vojenský provedl soupis všech vojenských písní, popěvek atd., které vznikly mezi vojskem za světové války a v prvních dobách naší samostatnosti. Byl sebrán velice hojný a cenný materiál. Tohoto soupisu použil p. univ. prof. Dr. Zich k vydání úplného a kritického souboru vojenských písní od dob nejstarších až po dobu současnou. Publikace tato jest v tisku a vyjde nákladem Vědeckého ústavu vojenského. O výsledku provedeného soupisu, jakož i o ceně a významu sebraných písní pojedná p. univ. prof. Dr. Ot. Zich ve zvláštní studii v jednom z nejbližších čísel „Vojenských Rozhledů“. Sebraný písňový materiál uloží Vědecký ústav vojenský v národopisném muzeu v Praze. Univ. prof. Dr. O. Zich upravil nejcennější vojenské balady, hlavně slovenské pro čtyřhlasy, aby jich mohly použiti vojenské pěvecké kroužky.

V. Soupis válečných slov.

Válka způsobila převrat nejen v poměrech politických a hospodářských, ale svou tíhou zasáhla do všech projevů lidského bytí. Jest proto přirozeno, že všechny tyto poměry a otřesy zanechaly stopy i v jazyce, který jest výrazem života. Do jazyku navalila se spousta nových slov, která se rodila sama, v ústech lidu, i slova, která byla tvořena vědomě. Všechna tato nová slova jsou velice cenným materiálem nejen jazykovým, lexikálním, ale i kulturním a historickým. Pro budoucího kulturního historika budou cenným pramenem poznání našeho denního života, jako jsou pro nás slova věků dávno minulých.

Nejbohatší soupis válečných slov možno vypracovati v řadách našeho vojska, které prožilo válečná léta v zákopech a v etapách, a to jak doma, tak i za hranicemi.

Důležitost takového válečného slovníku vedla již za války ve Francii a v Německu k soustavnému sbírání a třídění materiálu.

Československý vědecký ústav vojenský byl si vědom veliké důležitosti této akce a rozhodl se spolupracovati při sbírání válečných slov v armádě. Obrátil se proto několikrát na všechny příslušníky čs. vojska se žádostí, aby tito zaznamenávali soupisy slov a rčení anebo i slova jednotlivá, která se zrodila za války ať v poli nebo doma, neboť zvláště ve vojsku byla vytvořena zvláštní osobitá řeč, která bude důležitým a bohatým příspěvkem k českému slovníku válečnému.

Dotazy a příspěvky budtež zasílány Československému vědeckému ústavu vojenskému.

VI. Vojenské Rozhledy.

Výrazem vědeckého snažení ústavu jest jediná vojenská vědecká revue „Vojenské Rozhledy“, jejichž první ročník byl právě ukončen. Tato revue vychází nyní každého druhého měsíce, a to vzhledem k nepříznivým poměrům v průmyslu grafickém, které neobyčejně ztěžovaly veškeru naši činnost vydavatelskou vůbec. Jsou však i jiné okolnosti, které nedovolovaly, aby „Vojenské Rozhledy“ vycházely již nyní alespoň jednou měsíčně. „Vojenské Rozhledy“ jsou novum v české literatuře. Neměli jsme dosud své vlastní české odborné vojenské revue, poněvadž jsme neměli své vlastní armády. Jest proto zcela přirozeno, že vydávání tohoto odborného časopisu setkává se s mnohými překážkami, kterých nelze okamžitě odstraniti. Jsme pevně přesvědčeni, že všechny překážky překonány budou prací; pouze jednu, a to nejdůležitější, může překonati jen dobrá vůle našeho důstojnictva. Pravíme zcela otevřeně a s pocitem ne příliš radostnými, že „Vojenské Rozhledy“ postrádají spolupráce všech příslušníků naší armády. Světová válka a vybudování naší armády dalo nám hojnou příležitost řešiti tolik nových otázek a důležitých problémů pro přítomnost i budoucnost, že nemělo by býti jediného příslušníka armády, který by se nesnažil přemýšleti o těchto problémech a který by svými vědomostmi nepřispíval k jejich řešení. Potom by bylo skutečně poslání „Vojenských Rozhledů“, aby se staly tribunou duševní práce armády, aby se staly majetkem armády, která by v nich ukládala a rozšiřovala výsledky své činnosti, svůj program, své obavy a své naděje. Program „Vojenských Rozhledů“:

„Vojenské Rozhledy“ mají sloužiti k tomu, aby šířily vědu vojenskou objektivně a bez tendencí politických a jiných; aby vychovávaly a poučovaly naše důstojníky i širší kruhy veřejnosti, které o vědy vojenské mají zájem; aby národ poznal důležitost svého vojska; aby každému občanu bylo vstřípeno přesvědčení, že jest podle svých sil povinen přispěti k tomu, abychom dovedli uhájiti vlasti osudem darované a navracené. „Vojenské Rozhledy“ studují proto soustavně vše, co ze světové války vojina zajímá: její dějiny, strategii, taktiku, techniku,

zасobování, osobní zkušenosti a j. a nezanedbávají ani historie válek minulých, zvláště českých, na jejichž tradici a ducha musíme v mnohem navazovat. Zaznamenávají cizí pokroky vojenské jakož i naše vlastní, pokud ovšem nejsou důvěrného rázu, a seznamují s cizími armádami, jejich zřízením a pod. Sledují co možná úplně veškerou důležitou literaturu válečnou a vojenskou.

První ročník „Vojenských Rozhledů“ byl s povděkem přijat a oceněn nejen kruhy vojenskými, ale i kruhy vědeckými. Přinesl cenné články odborné a plně vykonal své poslání v armádě i ve veřejnosti. A můžeme s radostí konstatovat, že „Vojenské Rozhledy“ patří mezi nejrozšířenější české vědecké časopisy. Druhý ročník jest značně rozšířen a obohacen novými rubrikami.

VII. Sborník věd vojenských.

Vědecký ústav vojenský založil „Sborník věd vojenských“, který znamená jakési znovuzrození českého vojenského písemnictví. „Sborník věd vojenských“ bude přinášeti soustavně práce ze všech oborů vojenských věd, jako válečné dějiny, taktiku, techniku, nauku o zbraních atd.

Jako 1. svazek „Sborníku věd vojenských“ vyšel spis podplukovníka gen. št. Vladimíra Klecandý: „Operace československého vojska na Rusi v letech 1917—1920“. V knize této podává podpluk. Vl. Klecanda přehled vojenských operací českosl. vojska na Rusi v letech 1917—1920, k němuž jest připojeno 12 map. Náčrtů tyto byly v r. 1918 zhotoveny armádním štábem v Sibiři. Podle zaslaných doplňků všech oddílů vojsk, jakož i na základě nově sebraných pramenů bylo v květnu r. 1919 pořízeno v Sibiři druhé opravené vydání. Podle tohoto druhého opraveného vydání byly mapy vyhotoveny a ještě doplněny na základě dodatečných hlášení jednotlivých oddílů našich vojsk z Ruska.

Jako 2. svazek vyjde v nejbližší době práce plukovníka E. Kadlece: „Mariinsk“. (Pramen ke studiu československo-bolševické války v Sibiři r. 1918). Studie tato podává dokumenty ke vzniku a vývoji našeho válečného konfliktu s bolševiky. Práce tato jest již v tisku.

Třetí svazek „Sborníku“ přinese práci kapitána inž. Hájka: „Trhací práce“, která jest rovněž v tisku.

V 5. svazku „Sborníku“ vyjde obšírná práce kapitána Bart. Cáska: „Švýcarská milice“. Pan univ. profesor Dr. Čeněk Zíbrt uvolil se vydati pak ve Vědeckém ústavu vojenském úplnou „Bibliografii dějin našeho vojenství“. Bibliografie ta vyjde v několika dílech jako další svazky „Sborníku“. Další díly určeny budou speciálně naukám z oboru vojenských věd,

VIII. Štefánikova knihovna.

Pro účely vzdělávací vydává Vědecký ústav vojenský „Štefánikovu knihovnu spisů vzdělávacích“.

Jako první svazek vyšly „Základy občanských nauk“, sbírka přednášek, konaných ve vzdělávacím kursu při ministerstvu národní obrany pro vojenské osvětové referenty. Tato sbírka obsahuje vedle řeči presidenta T. G. Masaryka k vojsku přednášky z oboru vlastivědy, dějin, o vzorných charakterech, o velikých otázkách doby, o sokolstvu, o vojsku a o lidové kultuře. Knihu tu upravil do tisku Ph. Dr. Frant. Oberpalcer, přednosta 4. oddělení výcvikového odboru hlavního štábu čs. vojska. Výnosem ministerstva školství a národní osvěty číslo jed. 56.289/6179 n. o. ze dne 26. prosince 1919 byla tato kniha doporučena lidovým kursům občanské výchovy.

Ve druhém svazku „Štefánikovy knihovny“ vyšel populární výklad prof. J. Kolouška: „Úvod do národního hospodářství“.

Třetí svazek obsahuje pojednání Dra Jiřího St. Gutha-Jarkovského: „Společenská výchova vojenská“.

Jako čtvrtý svazek vyšla práce St. Klímy: „Obrázky z dějin slovenskej literatury“. Druhá část této knihy podává ukázky prací nejčelnějších slovenských básníků a spisovatelů. Kniha, slovensky psaná, doprovázena jest mnoha obrazy a jest dobrou pomůckou pro osvětové referenty u slovenských pluků.

Jako pátý, šestý a sedmý svazek „Štefánikovy knihovny“ vychází „Příručka všeobecného vzdělání“, kterou uspořádali kap. Frant. Kučera a Dr. Rudolf Tschorn. Kniha tato jest výnosem ministerstva národní obrany čís. jedn. 50639/ vých. ze dne 8. ledna 1921 schválena jako učebnice a výchovná pomůcka pro osvětové odbory veškeré československé branné moci. Příručka tato podává encyklopedii všeho, co se dotýká našeho státního a kulturního života. Byla pracována za součinnosti více nežli 150 spisovatelů z řad vědeckých a literárních. První díl obsahuje články z oboru mravní a občanské výchovy, druhý díl bude obsahovati články ze zeměpisu, dějepisu, literatury, dějin umění a lidové kultury. Třetí díl pak články z oboru věd přírodních, technických a ze zdravotvedy.

Vědecký ústav vojenský připravuje též podobnou příručku pro vojáky německé národnosti.

V osmém svazku „Štefánikovy knihovny“ vyjde práce Aloise Jiráska: „Z dějin našeho vojska“. Kniha tato ličiti bude dějiny českého vojska a osudy českého vojáka od dob nejstarších až po dobu současnou. Jest to dar slavného našeho spisovatele naší mladé armádě. Kniha provázena bude uměleckými ilustracemi.

IX. Propagační knihovna.

Vědecký ústav vojenský rozhodl se uskutečniti myšlenku vojenské propagační knihovny, která jest určena nejen pro naši armádu, ale i pro širší veřejnost a která má ten účel, aby

jednak způsobem vědeckým, však i neodborníkům přístupným, informovala o otázkách československé branné moci, jednak aby působila na mravní výchovu v armádě v zásadách, na nichž jest vybudován náš stát a jeho armáda. Vojeuská propagační knihovna má tedy dvojí poslání: informovat a vychovávat. V této knihovně vydjou tyto publikace: Demokratická armáda; Projevy presidenta Masaryka k vojsku; Organizace čs. branné moci; Armády v Evropě po světové válce; Osvětová a mravní výchova v armádě; Hrdinové revoluce; Dějiny československých vojsk za hranicemi; Branný zákon; Zbraně a střelivo v moderní válce; Dělostřelectvo a jeho úkoly v moderní válce; Letectví v moderní válce; Zásobování armády; Zdravotnictví v armádě atd. Vědecký ústav vojenský žádá odborníky z kruhů vojenských i nevojenských, aby laskavě oznámili nebo zaslali příspěvky at již na temata navržená nebo z jiného oboru vojenských věd.

Jako první svazek vyšla kniha „Poprava pruského militarismu“ (Vojenské, námořní a vzduchoplatecké podmínky mírové smlouvy s Německem), kterou vydal a předmluvou opatřil odb. rada MNO. Milan Fučík.

X. Sbírka příruček vojenských.

Vědecký ústav vojenský založil též „Sbírku příruček vojenských“. Sbírka tato vznikla z naléhavé potřeby dáti našemu důstojnictvu dobrou příručku. V ní bude přehledně a přístupně shromážděno vše, co důstojník ve své vojenské službě potřebuje. Jako první svazek vyšel „Pořad výcviku nováčků“, který sestavil kapitán čs. pěš. pl. č. 6. Ant. Zecpal. V tisku jest druhý svazek, který přináší práci plukovníka Karla Wágnera: „Takticko-aplikatorní rozmluvy a válečné hry“ (s příklady). Do tisku připraveny jsou práce důstojníků vojenské instrukční školy v Milovicích. V nejbližší době vydjou tyto svazky: 1. Balistika; 2. Ruční zbraně opakovací; 3. Samočinné zbraně; 4. Ruční granáty; 5. Minomety; 6. Speciální zbraně pěchoty; 7. Optické a pomocné přístroje atd., a studie inž. kap. Mareše „O otravných plynech“.

Dále budou vydány důležitéjší přednášky třetího kursu školy generálního štábu. Pomůckou takovýchto naše důstojnictvo pocituje naléhavou potřebu jak pro výcvik, tak i pro vyučování na nejrůznějších školách, které si armáda zřídila. V nejbližší době vydány budou tyto přednášky, na jejich úpravě pro tisk se pracuje: Pochody a ubytování. Zajišťování. Pěchota v boji. Ofensiva — bojové způsoby. Ofensiva — zvláštní způsoby. Obrana. Boj — všeobecné pojmy. Ofensivní boj ve volném terénu. Přehledy boje. Příprava útoku. Provedení útoku. Obrana ve volném terénu. Obrana ve válce pohyblivé. Dělostřelectvo v boji útočném.

XI. Různé spisy vojenské.

Vědecký ústav vojenský počne vydávati „Sbírku pramenů k dějinám našeho vojenství“, v níž vydjou staré české vojenské řády a spisy, deníky, paměti a vůbec všechny důležité příspěvky k dějinám našeho vojenství. První svazek obsahovati bude kritické vydání starých českých vojenských řádů z doby husitské od univ. prof. Dra E. Smetánky.

Vrcholem vědecké a vydavatelské činnosti našeho ústavu bude vydávání „Vojenského slovníku“, na němž pracuje přednost názvoslovné komise min. národní obrany Dr. V. Sedlák. Dilo toto obsahovati bude v několika svazcích úplný soubor všech vojenských názvů, a to česko-německo-francouzských a doprovázeno bude hojnými vyobrazeními.

U výročí prohlášení naší samostatnosti vyšel nákladem a redakcí Vědeckého ústavu vojenského památník, nazvaný „Československé armádě k 28. říjnu“. Památník tento obsahuje projevy zástupců vlády spojeneckých mocností, pozdravy a vzpomínky předních spisovatelů a politiků a obrazy z dějin naší armády od doby státního převratu a z bojů na Slovensku a Těšínsku. Bohužel, nemohli jsme tuto knihu vydati v tom rozsahu a v té úplnosti, jak bylo původně zamýšleno. Chtěli jsme, aby při výročí prohlášení naší samostatnosti dostalo se československé armádě knihy, v níž by byl vyličen úplný obraz našeho vojenského odboje za hranicemi a doma. Požádali jsme proto všechny pluky a vojenské oddíly o vyličení říjnové revoluce v poli i v jednotlivých posádkách; od mnohých pluků jsme však žádných zpráv neobdrželi, takže vydaný památník není v některých částech tak úplný, jak bylo naším úmyslem. Kniha ta vyšla redakcí kap. Frant. Kučery a Dra Rud. Tschorna. Památník tento měl by mít každý důstojník a vojn československý na svém stole.

Ústav náš miní vydati úplný obraz vojenského převratu 28. října r. 1918. Požádal proto ve Věstníku ministerstva národní obrany (část věcná, ze dne 27. listopadu 1920, bod 657.) všechny pluky a vojenské ústavy a oddíly o podrobné vyličení státního převratu v poli i v jednotlivých posádkách, aby mohlo býti podáno úplné a podrobné vyličení této doby tak velice důležité pro dějiny naší armády. Žádá proto všechny pluky i jednotlivé příslušníky naší armády o laskavé zaslání věrného a podrobného vyličení říjnového státního převratu v posádkách, i u českých oddílů a pluků v poli.

Vědecký ústav vojenský stojí před dalším velkým úkolem. Jest nesporné, že světová válka přinesla rozhodný a pronikavý převrat ve vědách vojenských. Rovněž i dějiny světové války a našeho vojenského odboje doma i za hranicemi musí býti zpracovány. Naše největší české encyklopedické dilo „Ottův Slovník naučný“ nevyhovuje dnes již jednak zpracováním hesel ze všech oborů vojenských, jednak musí býti doplněn zpracováním světové války a našeho vojenského odboje doma i za hranicemi. Názvosloví v „Ottově Slovníku naučném“ užívané

musí býti přizpůsobeno novému názvosloví vojenskému a jednotlivá hesla z oboru vojenských věd musí býti nově zpracována na základě nejnovějšího vědeckého badání a zvláště na zkušenostech poslední světové války. Program, který si ústav určil, přikazoval, aby nabídl redakci „Ottova Slovníku naučného“ svou spolupráci při novém zpracování hesel ze všech oborů vojenských. Redakce s povděkem uvítala a přijala naši nabídku. Ústav náš stane se tak důležitou složkou při vydávání největšího českého encyklopedického díla.

Abyste podporována byla vědecká práce v naší armádě, rozhodl se ústav každoročně vypsat ceny na nejlepší vědecké zpracování temat z oboru vojenských věd. Za tím účelem svolal Vědecký ústav vojenský poradů, které se zúčastnili zástupci ministerstva národní obrany. Na této poradě byly určeny směrnice, podle nichž má Vědecký ústav vojenský v této činnosti postupovati a vysloveno přání, aby nejlepší práce předkládány byly ministerstvu národní obrany k nahlédnutí, aby vědecké práce jednotlivců byly oceněny a uznávány. Činnost Vědeckého ústavu vojenského v tomto směru bude v nejbližší době zahájena.

XII. Přednášky.

Vědecký ústav vojenský věnoval přiměřenou pozornost i přednáškám. Přednášeli tyto panové: 26. ledna 1920 plukovník K. Rausch: „O činnosti zeměpisného ústavu a jeho nejbližších úkolech“; 15. března 1920 podplukovník V. Klecanda: „O vývoji a organizaci československé armády na Rusi“; 22. března 1920 odb. rada min. nář. obrany Milan Fučík: „Jaurésova myšlenka“ (názory o moderní armádě); 8. listopadu 1920 podplukovník Rudolf Polz: „Dějiny usmíření“. (Vzpomínka na bitvu na Bílé Hoře); 28. února 1921 podplukovník K. Wágner: „Od Lvova k Marne r. 1914“ (strategická studie), část I., a 11. března o téměř tématu, část II. a 23. března plukovník K. Rausche: „O činnosti a organizaci válečného vyměřování za světové války“; 10. dubna a 23. dubna kapitán Karnet: „Stav francouzských operací za války v r. 1914—18 a boj o Verdun“.

XIII. Styky ústavu s jinými institucemi vědeckými.

Důležitým úkolem našim bylo i šíření pochopení kulturních snah ústavu ve veřejnosti a v kruzích vědeckých a literárních. Proto oznámili jsme své vytvoření všem institucím a spolkům vědeckým a literárním a můžeme s radostí říci, že práce ústavu docílila zde krásných výsledků. Vědecký ústav vojenský stal se již nyní důležitou složkou našeho kulturního života, zástupci kruhů vědeckých i literárních pochopili důležitost a veliký kulturní význam jeho, podporují jej v této činnosti a pracují s ním společně jak při vydávání vzdělávacích a vědeckých publikací, tak i při organizaci vědecké práce naší armády.

Ústav zúčastnil se též porad při pořádání semináře české reformace, který v době od 1. května do 15. června 1920 zřídila Společnost Husova musea. Za podpory ministerstva národní obrany, zemského voj. velitelství pro Čechy a vojenského velitelství Velké Prahy vyzval důstojníky a poddůstojníky pražské posádky k účasti na tomto semináři. Účast důstojníků-osvětových referentů a poddůstojníků byla velmi hojná.

Vědecký ústav vojenský zúčastnil se slavnostního kladení základního kamene k pomníku Jana Žižky z Trocnova na vrchu Žižkově dne 21. června 1920, zahájení přednášek na státní knihovnické školy dne 21. října 1920, slavnostní schůze Král. české společnosti nauk dne 29. ledna 1921 a mnoha jiných kulturních podniků. Kromě toho zúčastnil se Vědecký ústav vojenský ankety o učené osnově na školách středních, kterou požádalo ministerstvo školství a národní osvěty, a porady o úpravě vyučování ručním pracím, kterou svolával Čs. pedagogický ústav J. A. Komenského.

Vědecký ústav vojenský jest členem Matice české, Matice technické a jiných vědeckých a osvětových ústavů a korporací. Publikace své vyměňuje nebo zasílá archivu hlav. města Prahy, knihovně univerzitní, knihovně zemského musea, knihovně minist. sociální péče, minist. školství a nář. osvěty, knihovně Národopisného musea, knihovně hl. města Prahy, Čs. bibliografickému ústavu, Literárnímu a pedagogickému oddělení státního nakladatelství atd.

Vědecký ústav vojenský navázal též styky s cizími armádami. Své vytvoření ohlásil všem našim vojenským zástupcům v cizině (v Bělehradě, v Paříži, v Londýně, v Římě, ve Washingtoně, v Tokiu atd.) se žádostí, aby bylo našemu ústavu umožněno navázati vědecké styky s podobnými vědeckými institucemi v armádách cizích za účelem výměny myšlenek, názorů nebo společného vědeckého badání. Též zástupcové spojených armád v Praze projevují živý zájem na činnosti našeho ústavu, který účinně podporují.

Vědecký ústav vojenský ochotně podával důstojnictvu pokyny a rady k práci vědecké, k přednáškám atd. a zasílal potřebnou literaturu a pokyny vojenským a osvětovým referentům a všem příslušníkům armády, kteří se o vědy vojenské zajímali a kteří byli v kulturním životě vůbec činní. Jest to také jeden z důležitých úkolů ústavu, aby v něm všichni příslušníci armády našli pramen a středisko veškeré své vědecké a vzdělávací práce.

Činnost Vědeckého ústavu vojenského byla uznána též panem prezidentem čs. republiky T. G. Masarykem, který dne 1. června 1920 přijal presidium Vědeckého ústavu vojenského, zdůraznil nutnost a význam takového ústavu po náš stát a armádu a plně ocenil práci, kterou pro armádu vykonal.

Ústav náš vydává ve „Vojenských Rozhledech“ „Věstník vědeckého ústavu vojenského“, který umožňuje, aby práce ústavu byla v nepřetržitém spojení s členstvem ústavu. Důležité

akce Vědeckého ústavu vojenského (soupisy atd.) uveřejňovány bývají s laskavým svolením ministerstva národní obrany ve „Věstníku minist. nár. obrany“.

Nový časopis Svazu čs. důstojnictva „Důstojnické Listy“ nabídl svou spolupráci našemu ústavu a svolily k tomu, aby Vědecký ústav vojenský měl v tomto časopise svou zvláštní rubriku, která by pravidelně informovala o činnosti ústavu a organizovala kulturní práci v řadách čs. důstojnictva. Přáním Vědeckého ústavu vojenského jest, aby práce jeho se Svazem čs. důstojnictva byla co mož. o nejužší a nejsrdečnější, jak toho zájem armády plně vyžaduje.

XIV. Knihovna ústavu.

Jedním z nejdůležitějších úkolů Vědeckého ústavu vojenského byla péče o vzrůst a další vývoj knihovny.

Při ústavu zřizuje se centrální vědecká vojenská knihovna československé armády, která bude zdrojem vědeckého badání čs. důstojnictva. Naprostý nedostatek místnosti nedovoloval, aby knihovna mohla býti již nyní vědecky rozšířena a mohla zahájit plně svou činnost. Teprve nyní, když celá budova byla dána úplně ústavu k dispozici, budeme moci přikročit k uspořádání knihovny a ke zřízení čítáren pro studium.

Knihovna čítá na 60.000 svazků, po většině obsahu odborně-vojenského a doplňuje se stále odbornými knihami z věd vojenských a moderní literaturou českou.

Do konce února použilo knihovny celkem 2363 osob, které si vypůjčily 3669 svazků.

Čítárna Vědeckého ústavu vojenského obsahuje odborné vojenské časopisy a revue anglické, americké, francouzské, italské, polské, švýcarské, německé, odborné a zábavné časopisy, deníky a revue české i cizí.

Úkoly ústavu, jak viděti, jsou tak důležité, že by nemělo býti jediného příslušníka čs. armády, který by nebyl členem. Činnost jeho však nemohla býti vyvinuta ještě úspěšněji proto, poněvadž ústav trpěl naprostým nedostatkem místnosti. Teprve nyní, kdy budova, v níž jsou kanceláře ústavu umístěny (Praž-II., Ostrovní ul. 26), byla mu dána ministerstvem národní obrany celá k dispozici, bude ústav moci rozvinouti úplně svou činnost (zařízením knihovny, čítárny, studovny atd.)

Tím jest nastíněn pouze přehledný obraz činnosti Vědeckého ústavu vojenského za rok 1920. Činnost jeho zasahovala tak všestranně do všech složek kulturního života našeho národa a naší armády, že pouze podrobné dějiny ústavu budou moci činnost ústavu plně a podrobně vylíčiti.

Čs. vědecký ústav vojenský vstupuje do druhého roku své působnosti. Může hledět s uspokojením na vykonanou práci. Pracovali jsme poctivě v pevném přesvědčení, že pracovali jsme na dobré věci. Bylo by si jen přáti, aby všichni příslušníci armády pochopili veliký kulturní význam našeho ústavu pro armádu a pracovali s námi na dalších vytčených úkolech. Bylo by osudnou chybou, kdyby důstojnictvo chovalo se lhostejně k této práci, neboť by ztrácelo nárok, aby bylo pokládáno za důležitého a platného činitele v národu. Máme pevnou víru, že i tyto překážky budou překonány dobrou vůlí a že armáda radostně se uchopí práce pro zvýšení kulturní zdatnosti národa, který svým historickým posláním má plniti veliké poslání v dějinách lidstva.

Soutěž na spis o dějinách čs. legii.

Čs. vědecký ústav vojenský vypsál soutěž na nejlepší spis, který by obsahoval stručné, přehledné a kritické dějiny činnosti a působení čs. vojsk zahraničních ve Francii a Itálii od prvního jich vzniku, až po čas jejich návratu do vlasti a ustanovení první ceny v částce 2000 korun a druhá cena v částce 1000 korun.

Dodací lhůta končila se dne 31. května t. r. o 6. hod. odpoled. Vědeckému ústavu vojenskému žádná práce nedošla.

Vědecký ústav vojenský upozorňuje na druhou vypsanou soutěž na nejlepší spis, který by obsahoval stručné, přehledné a kritické dějiny činnosti a působení čs. vojsk zahraničních v Rusku. (Viz „Voj. Rozhledy“ roč. II., str. 125 n.)

Lhůta dodací pro tuto soutěž končí se dne 31. května 1922.

Francie demobilisuje ročník 1919.

Ministerské radě, která se konala dne 20. června t. r. v Elysejském paláci, vložil ministr války Barthou, že ročník 1921, který byl letos povolán k sesílení vojsk na Rýně, jest již tak vycvičen, že může býti připojen k ročníku 1920. Ministerská rada, opíraje se o výklad ministrův, se pak usnesla, aby ročník 1919, který byl letos v květnu povolán k okupaci ruské páne, byl demobilisován a aby s jeho propuštěním bylo vzhledem na znové práce ihned t. j. 25. června započato..

K.

Drobnosti z letectví.

"Nejvyšší letecká rada" má být zřízena ve Francii. Má být složena z jednoho zástupce civilního letectví, jednoho zástupce ministerstva kolonií, šefa generálního štábu a z šefa štábu admirality, za předsednictví státního podsekretáře pro aeronautiku. Má být zřízena za účelem úzké spolupráce všech zúčastněných úřadů pro francouzské letectví.

Vojenské letadlo švýcarské továrny vagonů Schlieren. Tato firma se rozhodla zúčastnit se soutěže na stavbu vojenského letadla. Letadlo je dvojplášník, o dvou sedadlech, elegantně a promyšleně provedený. Bylo použito motoru Argus-Seebach o 185 HP (má výkonnost až 198 HP). Prázdné letadlo váží 760 kg, s chladicí vodou. Vojenské zatížení 400 kg, celkem 1160 kg. Nosná plocha 30,8 m², rozjetí 11,54 m, délka 7,85 m. Zatížení 37,7 kg na 1 m² a 6,4 kg na 1 HP. S plným zatížením: start 50 m, rychlost 185 km za hod.

Jak byla Paříž zničena v šesti hodinách o Velikonocích dne 20. dubna 1924. S tímto titulem vydal Baudry de Saunier knihu, o níž podává časopis „Illustration“ krátký obsah, z něhož vyjímáme toto: Článek 201 Versaillské smlouvy dovoluje Němcům pěstovat obchodní aeronautiku a zapovídá výrobu válečných letadel. Ale jak snadno lze přeměnit mírový aeroplan nebo Zeppelin pro účely vojenské! Baudry de Saunier vychází od tohoto faktu a napsal významnou předpověď, která může být i poučením. Kniha je psána jakoby německým žurnalistou Otto Walterem z Versailles dne 25. června 1914 „Berliner Tagblattu“.

Tohoto dne shromáždili se jako vítězové ve Versailles Němci s Vilémem II. Ministr vzdušné dopravy četl podrobnou zprávu o okolnostech, za jakých byla před dvěma měsíci Paříž zničena a Francie znovu pokořena ohromným útokem ze vzduchu. Od roku 1921 věnovali Němci vše na obchodní vzducholodi. Vzduchoplavba se brzy rozvinula a území říše bylo pokryto sítí vzdušných tratí. Nastal r. 1924. Ministr zahraničních záležitostí dostal rozkaz, aby vyvolal zápletku. O velikonocích byl pak všechen letecký personál svolán tajnými rozkazy a ve 24 hodinách byla obchodní letadla přetvořena na válečná. V 10 hod. 30 min. doletla první skupina nad Paříž a svrhla pumy na nádraží, ministerstva a Elyseje. Ve 13 minutách shodila jich 1526. V 10 hod. 45 min. žlutá mlha začala pokrývat níže položené části města. Osvětlovací plyn se vznal a způsoboval ohně. Když přišla 7. vzdušná armáda, byly již tři čtvrtiny města zbořeny a spaleny. Statistika úřední zjistila, že 1473 domů ve vyšších polohách zůstalo nedotčeno, že asi 187.000 obyvatelům podařilo se utéci, kdežto 88.420 domů, kostelů a veřejných budov asi s 1.726.000 obyv. nemělo již jména ani tvaru.

Soutěž pro konstrukci palubního letadla. Americké námořní úřady vyzvaly americké továrny k soutěži o ceny za nejlepší konstrukci malého letadla o dvou sedadlech, které by bylo schopné vznést se po rozjezdu 45 metrů s paluby lodi, jedoucí rychlostí 37 km za hod. Stroj musí nést dvě osoby, kulometry, jiskrovou stanici a paliva na 4 hodiny. Žádá se schopnost přistáti na vodě, vydržeti na neklidném moři delší dobu, ale start z vody není podmínkou. Výkonnost není předepsána, ale má být při otce největší.

Francouzská aviatika za války. Francie zbudovala za války 100.000 motorů, 56.000 letadel a 3000 vodních letadel se 127 vojenskými letadly a 8 hydroaviony. V den příměří měla Francie 11.760 letadel a 1264 letadel vodních.

Letadlo nebo dreadnought. V Americe se pilně diskutuje o otázce, má-li dnes v době rozvoje letadel smysl stavěti ještě námořní obrněné kolosy. Poukazuje se na to, že za jeden dreadnought lze postavit celé hejno velikých letadel bombardovacích a torpedových, jichž bitevní síla jest několikanásobná. Tuto starost mají i v Anglii; zato v Německu byla ztráta válečného loďstva silně zjednodušena; a že Němci ji řeší velmi energicky, lze souditi ze zpráv dohodového tisku. (Čas. „Letectví“, roč. I. č. 1—6).

Z.

Zákon o protimilitaristické propagandě ve Francii.

Jak chrání Francie svou chabrou armádu, která má být majetkem celého národa, před rušivými vlivy zvenci, ukazuje osnova nového zákona o potírání protimilitaristické propagandy, který sněmovní komise pro civilní trestní právo přijala 12 hlasy proti 5. Osnova zákona má být sněmovnou ještě před jejími prázdninami projednána. — Jaký to politicky vyspělý národ!

K.

Možnost války v budoucnosti.

Americký státní tajemník války John Weeks, který účastnil se nedávno říšské konference Velké Británie, odpověděl na řeč Lorda George na této konferenci pronesenou, že není ještě vhodná chvíle pro odzbrojení, poněvadž jiný stát se připravuje k válce. Zprávy, které americká vláda si zjedнала, nedovolují, abychom připustili k rozhodování o naší politice kohokoliv mimo nás. — Zpráva to zajímavá. Jen u nás stále ještě jsou četní idealisté, kteří věří, že celá současná generace našich sousedů, která vyvolala hroznou válku světovou, změnila rázem svoji povahu a že nepomýšlí na odvetu!

K.

Výstava Karla Rélínka.
(Refektář Klementinský, 7. VI.—7. VII.)

Výstava Karla Rélínka v refektáři arcibisk. semináře v Klementinu působila silným dojmem. Krásná, obrovská místnost v tichém prostředí dvorů a klášterních zahrad kontrastovala se světem bolesti bojů a hrůzy, jak nám to vylíčil malíř-voják.

Poznali jsme tam kroniku „pluku pražských dětí“ za války, kus nedávné historie. Viděli jsme tam naše osmadvacátníky vysoko v Alpách ve sněhových spoustách, prokopávající ve sněhu tunely, jak se zúčastňují polní mše před sněhovým oltářem, jak umírají a jak svou krev rozlévají po závějích. Viděli jsme je tam opět v rovině, přecházející Tagliamento v ledové vodě, u rozbitých baterií, na postupu rozbořenou a zničenou obcí, v noci u Piavy a zdecimované za frontou, jak se jich troška sešla k polní mši, nebo u kádru v Szegeedu, kdy je přivazovali k vysilení ke stromům.

Tato výstava měla kus pravdivosti ze světové války a těm, kdož té veliké vojny unikli, ukazovala názorně, jaké hrůzy jí minuly. Vystavené obrazy Rélínkovy zůstanou vždy cenným dokumentem doby a každý, kdož byl bezprostředním účastníkem tohoto válečného požáru, přivědí k těmto kresbám a malbám plně. Ano, tak to bylo a tak to viděl bystrý zrak umělce, jenž chtěl, aby i ti ostatní doma měli jednou správnou představu o hrůzách této války. M.

LITERÁRNÍ PŘEHLED.

Literatura česká.*

Č. Kratochvíl: Přehled výbušných látek. Nákl. Ústředního Svazu čsl. gažistů mimo hodnostní třídu. Tiskem Ed. Grégra a syna v Praze, formát malé 8°, 61 stránek, cena 6.— Kč.

Až dosud nemáme v naší literatuře české vůbec spisu, jenž by pojednával o látkách výbušných a nutno tudíž uznati chválnou snahu pana autorovu po vyplnění této mezery. Bohužel podařilo se mu to sepsáním této knížky v míře nikoliv dostatečné.

Nejprve mluví pan autor o rozdělení látek výbušných a třídí je v principu správně na „I. Výbušné přípravky ke střelení, II. Výbušiny trhací a III. Přípravky zápalné.“ Vyčerpaví tyto hlavní skupiny, vykládá krátce pojem kapalného vzduchu a jeho použití v praxi. Na to uvádí přehled domácího prachu bezdýmného, mluví o požadavcích a kontrole skladů, popisuje jak se „stanovi trhací účinnost“, připojuje všeobecná pravidla pro zacházení s výbušninami a zakončuje svůj spis abecedním rejstříkem.

Se samotným rozdělením možno celkem souhlasiti, vytknouti však nutno nesprávné pojmenování „Výbušných přípravků ke střelení“, jakož i „přípravků zápalných.“ Výrazu „přípravek“ užíváme ve správné češtině spíše pro pojmenování výrobků farmaceutických nebo kosmetických, pročť nehodí se dobře pro označení právě uvedené, pro něž ostatně byla zavedena Názvoslovnou komisí vojenskou při ministerstvu národní obrany oficiální terminologie: střeliviny a trha-

skaviny (resp. rozněcovadla). Též i zbytečně dlouhé pojmenování „výbušiny trhací“ zní oficielně kratěji, totiž trhaviny.

Ad I. Ve stati nadepsané „Střelný prach“ popisuje pan autor v jednotlivých skupinách: černý prach střelný, bezdýmný prach střelný, prach z ledu amonného a nitrocellulosu i nitroglycerin. Nepokládám rozdělení toto za účelné, ježto laik — a pouze pro toho byla zajisté přec knížka napsána — nabude hned na první pohled poučení, že jak nitrocellulosa, tak i nitroglycerin jsou oba střelným prachem. Za jedině správné bych považoval, kdyby byl pan autor předeslal nejprve stať o surovinách, resp. základních výbušninách, z nichž se střeliviny, trhaviny atd. teprve vyrábějí. Avšak i po stránce věcné nacházíme celou řadu nesrovnalostí, jež jsem nucen vytknouti. Co si má čtenář představovati pod „nejdůkladněji spracovanou směsí dusičnanu draselného“*) nebo pod „všeobecným“ (snad základním?) poměrem?

Kroužky tempírovací slují oficielně časovací. Že ledek „vyvětrává“, dovídáme se zde po prvé — vyvětráváme snad šatstvo, světnici a pod. a mohli bychom to

*) Všude pan autor důsledně píše: dusičnan, chlorečnan a pod., ač dle oficielního názvosloví chemického z r. 1918 (viz Votoček: Slovník sloučenin anorganických Praha 1919) píšeme dusičnan, chlorečnan a pod.

* Srovn. „Vojenské Rozhledy“, roč. I., str. 75 n., 130 n., 250 n.